

AZ ELHUNYTAK EMLEKEZETE.

GASKELL VILMOS, M. A.

Sz. 1805. júl. 24-én, megh. 1884. jun. 11-én.

Az angol unitárius hitrokonokat érzékeny veszteség érte a Gaskell Vilmos manchesteri lelkész halálával. Nemcsak az egyházi, hanem a politikai lapok is a legmelegebben s nagy elismeréssel irtak a ritka jellemű és sok oldalú műveltséggel bíró férfuról.

Gaskell Vilmos 1805. július hó 24-én született Latchfordban. Minthogy szülői a papi pályára szánták, tanulmányait a Manchester New Collegeben végezte el. 1828. aug. 3-án meghívták papnak, Manchesterbe, a „Cross Streeti“ ekkleziába, a hol élete végéig hirdette az unitárius elveket. Ha még két hónapig él, épen 56 esztendőig szolgált volna ugyanabban az ekkleziában. Mikor a Manchester New College papnövelő intézetet Yorkból megint áthelyezték régi helyére — Manchesterbe — Gaskell az angol-irodalom s történelem tanszékére hívták meg, mely állást oly kitünően töltött be, hogy kedveltebb s tiszteltebb tanár nem volt nála. A midőn a Manchester New College papnövelő-intézetet Londonba tették át, megszűnt tanár lenni, de mint titkár és vizsgáló biztos mindig megjelent a vizsgálatokon; s mi, kik szerencsések valánk őt látni és hallani: sohasem fogjuk elfelejteni apostoli vonzó képét, szivre és értelemre ható magvas beszédeit.

Elnöke volt számos emberbaráti intézetnek; tagja több tudományos társulatnak.

A Manchesterben felállított „Home Missionary Board“-nak (Belmissiora papokat képző intézet) sok ideig igazgatója volt; s ez idő alatt valamint később, mint tiszteletbeli igazgató, mély tudománya, nemes példaadása és buzgósa által nagy befolyást gyakorolt az ifju papnövendékekre. Minthogy a közügyekben is tevékeny részt vett s a népnevelés iránt nagyon érdeklődött: vallásfelekezeti különbség nélkül, általános becsülésben részesült. Tanubizonyosága e közszereket nyilvánulásának az, hogy arczképét a Memorial Hall-ban, melyet a nonconformisták emlékére vallási, nevelési s emberbaráti érdekek előmozdítására alapítottak — helyezték el.

Azonban munkásságának szintere ekkleziája s az unitárius egyház volt. Szívének minden dobbanása, lelkének minden gondolatja az unitárius vallás javára irányult. Ezt el is ismerték az angol unitáriusok s ugyszólva p ü s p ö k ü k n e k tekintették. S bizonyára kevés czimzetes püspök szolgálja egyházát oly odaadó buzgósággal s önzetlen szeretettel, minővel a megboldogult az unitárius egyházat.

Mint szónok is nagy hírnévben állott; mutatja az, hogy a

Brit és Külföldi Unitárius Társulat évi közgyűlésén háromszor prédikált. Ilyen kitüntetésben még senki sem részesült az angol unitárius papok között, hogy háromszor kérte volna fel a társulat prédikálásra. Nyilvános alkalmakkor mondott beszédei általános érdeklődést keltettek, mert azok az unitáriusok véleményét fejezték ki a theológiai, nevelési és politikai kérdéseket illetőleg, s úgy tekintették, mint unitárius manifestatiót.

Az irodalomnak szorgalmas munkása volt. Több költeményt írt, s különösen szülő megyéjének táj-szólását bámulta. Az „Unitarian Herald“ című lapnak sok évig társ-szerkesztője volt. Felolvasások által igyekezett a tudományt népszerűsíteni. De főleg úgy tűnik ki, mint egyházi író. 1832-ben vette nőül Stevenson kisasszonyt, ki mint a „Mary Barton“ és „Wives and Daughters“ stb. művek szerzője szép nevet vivott ki magának az angol irodalomban. Házukat kitűnő írók látogatták, mint: Carlyle, Wordsworth, Coleridge, Emerson, Hallam stb. Boldog házasságukból egy fiu és négy leány született. Gaskell mint férj és családapa is, mint ember volt. Hogy milyen pap lehetett, arra elég bizonyosság az 56 évi szolgálat ugyanazon ekklézsiában. 1878-ban, ötvenéves papságának jubileuma alkalmával megható ünnepély volt. Mózes V. könyve IV. r. 32 verse alapján: „Tudakozzál most a régi időkről“ nagy hatású beszédet tartott, vonatkozva saját pályafutására. Felemlítette azt is, hogy egy párszor kecsesgető ígéretek mellett hívták más ekkléziába, mit ő nemcsak hogy el nem fogadott, de nem is kíváncszott soha el körükből. (Ez pedig ritkaság az angoloknál, mert ott kevés ideig szoktak a papok egy helyen ülni.) Az ekklézsia tagjai nem is engedték ama nevezetes eseményt maradandó emlék nélkül elmulni. Több értékes ajándék átnyújtása mellett, szeretve tisztelt pásztoruk hasznos szolgálatának elismeréséül s iránta való mély hálájuk s forró szeretetük jeléül egy Gaskell alapítvány letételére 2200 font sterlinget (22,000 frt aranyban) adták át, hogy azt az általa meghatározott célra tegye. Ez összegnek felét az ekklézsia tagjai magok között gyűjtötték ki, a másik felét pedig az ünnepelt tisztelői aláírás útján.

A lélekemelő ünnepélyen, mikor az ajándékokat a tanácsházban átadták, mintegy 1100 férfi és nő volt jelen, ezek közül nagyon sokan messzi távolból. A „Manchester New College“ s számos társulat, melyeknek tagja volt, képviselőket küldött az ünnepélyre. Gaskell az alapítványt Owens College-ba — melynek felügyelője volt — tette le olyan ifjak számára, kik az unitárius papi pályára készülnek.

Ime mennyire méltányolják angol hitrokonink a vallás szolgájának hasznos munkásságát! A pap iránt nyilvánuló eme nagy tisztelet a mély vallásos érzelem kifolyásának a következménye. Gaskell az iránta tanusított ragaszkodást és szeretetet meg is érdemelte; mert ő a szó valódi értelmében volt pap; valódi krisztusi szellem lelkesítette magasztos pályáján. A jó mit az emberek tesznek, sokáig él utánuk. Gaskell neve a halhatatlanok csarnokában biztosítva van.

Kovács János.

EGYHÁZI ÉLET.

I.

Ujszékeli, 1884. jun. 20.

Szükségesnek, sőt kedves kötelességemnek tartom a „*Keresztény Magvető*“ olvasó közönségét a Segesváron lakó unitáriusok egyházzá alakulásával részletesen megismertetni.

Az 1882-ik évi népszámlálás Segesvár városában 104 unitárius lelket mutatván ki, e szám feltűnt az érdekeltek előtt s az egyházi előjáróság és különösen Mltgs. és Főt. Ferencz József püspök ur a kereszturköri esperesi hivatalhoz kérdést intézett, hogy ezen hiveink vallásos foglalkozása céljából nem lehetne-e egy kis egyházi testület alakítására és koronkénti isteni tisztelet tartására lépéseket tenni? E közben az elemi népiskola igazgató tanítója felhívást intézett az egyházi előjárósághoz, hogy az ott tanuló unitárius gyermekek vallásos oktatásáról a törvény értelmében gondoskodják. Erre a Mltgs. és Főt. E. K. Tanács 17—1884 számú leiratában az esperesi hivatal utján megrendelte, „hogy ujszékeli pap Raffaj Domokos afia hertenként egyszer jelenjék meg Segesvárt, a gyermekek tanítását folytassa és Segesvárt lakó unitárius hiveinkkel egyetértve intézkedjék, hogy ezen hiveink vallásos gyakorlatokban részesülhessenek, e célból koronként isteni tiszteletek tartassanak.“

E rendelkezésnek készséggel engedve, siettem jelentkezni K. és N.-Küküllőmegye tanfelügyelője Mltgs. Horváth László urnál, elmondva előtte jelentkezésem célját. A tanfelügyelő ur, mint a tanügy terén nagy érdemeket szerzett tanügybarát jelentkezésemet nagy örömmel vette s az igazgató tanítót magához hivatván, az intézet tanítói és tanítónői testületébe beavatott. Ezzel megkezdtem a hivatalos működést. Első teendőm volt a Segesváron levő tanintézetek igazgatóságait személyesen megkérni, hogy az unitárius növendékeket vallásos oktatásra küldjék, minek következtében mártius hó óta minden pénteken 10 órától 12 óráig, tehát minden héten két órán 12 unitárius gyermeket vallásos oktatásban részesítek s folyó hó 29-én nyilvános vizsgára fogok állítani az állami népiskola egyik tantermében. Érintkezésbe jöttem egyszersmind Segesvárt lakó hiveinkkel s ezek közt különösen az illeték-kiszabási hivatal főnöke Kriza Gyula urral, a ki teljes ügybuzgalommal karolván fel az ügyet, lehetővé tette, hogy saját lakásán ápr. 15-én husvét harmadik napján értekezletet tartsunk egyházi testületté alakulás céljából. Nagy volt az öröm és lelkesültség. Az értekezlet egyes tagjainak arczából láttam kisugározni a vágyat, mely már-már valóslást ér s a benső hit és szt. vallásunkhoz való ragaszkodás a val-